

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Towarzystwa Pomocy Głuchoniewidomym w okresie od 1.01.2009 do 31.12.2009

I Projekt Wsparcie osób głuchoniewidomych na rynku pracy

W 2009 roku Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym realizowało największy w historii swojej działalności projekt „Wsparcie osób głuchoniewidomych na rynku pracy”. Projekt ten został przygotowany i uruchomiony w końcu roku 2008, finansowany był ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jest to projekt systemowy, realizowany w partnerstwie z PFRON. Celem było udzielenie wszechstronnego wsparcia rehabilitacyjnego, w tym psychologicznego oraz zaopatrzenie w sprzęt oraz przygotowanie grupy osób głuchoniewidomych do wejścia na rynek pracy i dopomożenie im w podjęciu pracy. Realizacja projektu rozpoczęła się z dniem 1 grudnia 2008 r., natomiast w 2009 roku udzielane było wsparcie. Projektem objętych zostało 400 beneficjentów na terenie całej Polski. Szczegółowe informacje o efektach realizacji projektu znajdują się w Sprawozdaniu merytorycznym z realizacji projektu Wsparcie osób głuchoniewidomych na rynku pracy”. (Załącznik nr 1 do niniejszego sprawozdania).

II Sekcja Rodziców i Opiekunów Dzieci Głuchoniewidomych

1. Zjazdy Sekcji.

Pierwszy zjazd miał miejsce w dniach **26-29.03.2009 w Radomiu**. Rodzice zapoznali się z działalnością Ośrodka Szkolno Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych i Słabo Widzących. Odbyło się również szkolenie z zakresu tzw. „pedagogiki zabawy”. Szkolenie prowadziła specjalistka z Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów ‘Klanza’.

Drugi zjazd odbył się w dniach **15-18.10.2009 w Kwidzynie**. Tematem przewodnim spotkania były alternatywne metody komunikowania się z dzieckiem ze sprzężoną niepełnosprawnością. Z tego powodu uczestnicy zjazdu gościli w Ośrodku Terapii

i Rehabilitacji dla Dzieci, będącym jednym z wiodących ośrodków komunikacji wspomagającej i alternatywnej w Polsce. Wiedzę na temat komunikacji z dzieckiem głuchoniewidomym uporządkowała i wzbogaciła podczas warsztatów Małgorzata Książek, specjalistka w dziedzinie pracy z dzieckiem głuchoniewidomym. Na zjeździe obecny był Dennis Lolli przedstawiciel Perkins International, oddelegowany do pracy w tej części Europy.

2. Turnusy rehabilitacyjne

W 2009 roku zostały zorganizowane 2 turnusy rehabilitacyjne, które odbyły się w Ustroniu Morskim

Turnus dla dzieci młodszych odbył się w dniach **14-27 lipca 2009 r.** Udział w nim wzięło 20 dzieci głuchoniewidomych, rodzice, rodzeństwo, specjaliści-łącznie 64 osoby. 7 dzieci uczestniczyło w turnusie po raz pierwszy.

Turnus rodzinny dla dzieci starszych odbył się w dniach **13-26 sierpnia 2009 r.** Udział w nim wzięło w sumie 61 osób, w tym 18 dzieci głuchoniewidomych. Nowością na turnusie były grupowe zajęcia z pedagogiki zabawy i muzykoterapii, organizowane zarówno dla dzieci, jak i rodziców. W turnusie wzięła udział Pani Clara Berg (Specjalistka ds. Rodziny z New York Deaf Blind Collaborative), która prowadziła zajęcia dla rodziców, jak też udzielała indywidualnych porad.

3. Szkolenia dla specjalistów pracujących z dziećmi głuchoniewidomymi

Zorganizowane zostało szkolenie „Komunikacja z dzieckiem głuchoniewidomym od urodzenia”. Odbyło się ono w Warszawie w **dniach 21-23 maja 2009 r.** i była to kontynuacja I części, która odbyła się w 2007 r. Wykładowcami byli Małgorzata Książek z TPG oraz Joanna Wiśniewska ze szkoły St. Rafael w Holandii. W tegorocznych warsztatach uczestniczyło 30 osób. Większość z nich uczestniczyła w I części, a w miejsce tych, którzy nie mogli przyjechać, zaprosiliśmy specjalistów, którzy do tej pory z nami nie współpracowali. Były to osoby z Poradni Psychologiczno Pedagogicznej z Opola i Zamościa.

4. Konferencje i kontakty zewnętrzne

W dniach 23-25 kwietnia 2009 r. przedstawiciele TPG wzięli udział w międzynarodowej konferencji zatytułowanej „Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka oraz wsparcie jego rodziny”. W konferencji wzięło udział ponad 120 osób z terenu całej Polski – w tym przedstawiciele placówek wczesnego wspomagania i placówek naukowych oraz kilkunastu gości z zagranicy (Ukrainy, Niemiec i Słowacji). Celem konferencji była wymiana doświadczeń w zakresie oddziaływań prowadzonych w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka z problemami wzrokowymi, a często także z innymi, dodatkowymi ograniczeniami, ukierunkowanych na dziecko i na jego rodziców. Konferencja była także okazją do dyskusji nad różnymi modelami wczesnego wspomagania – gdzie praca oparta jest na bazie odpowiedniej placówki czy (jak w Słowacji) – wyłącznie na wizytach domowych, czy mieszanego (jak np. w placówce w Dąbrowie Górniczej). W Polsce od lat istnieje potrzeba wprowadzenia systemu wczesnego wspomagania – dotychczas się go nie doczekaliśmy, ale pomimo to istnieje u nas bardzo wiele placówek zajmujących się wczesnym wspomaganie i stale rosnąca rzesza przygotowanych do tego specjalistów.

W ramach dotacji z Fundacji Hiltona/Perkinsa z Bostonu Towarzystwo wsparło finansowo Polski Związek Głuchych, Centrum Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży oraz Osób Dorosłych z Uszkodzonym Słuchem w Szczecinie. Jest to Ośrodek, przy którym prężnie działa Sekcja Rodziców i Opiekunów Dzieci Głuchoniewidomych i gdzie jest największa ilość zarejestrowanych dzieci głuchoniewidomych. Dofinansowano zajęcia z dogoterapii i arteterapii, a także wyposażono pracownię plastyczną w niezbędne pomoce.

III Sekcja Młodych Osób Głuchoniewidomych

1. Zjazdy Sekcji.

W dniach 20 – 22.02.2009 r. w Krakowie odbył się pierwszy w 2009 roku Zjazd Sekcji Młodych. Wzięło w nim udział 40 osób z całej Polski, w tym 18 osób głuchoniewidomych w wieku od 20 do 40 r.ż., 16 tłumaczy przewodników, 4 wolontariuszy i 2 opiekunów. Dwoje z tłumaczy przewodników i jedna wolontariuszka prowadziło w czasie spotkania warsztaty pantomimy i zajęcia integracyjne. Na zakończenie warsztatów wystawionych zostało kilka

grupowych inscenizacji. Prowadzone były zajęcia integracyjne: zajęcia manualne, muzykoterapia, nauka tańca oraz zajęcia zespołowe, podczas których każdy członek danej grupy musiał wykonać szereg zadań na jej korzyść. Uczestnicy zjazdu mieli okazję zwiedzić Kraków m.in. krakowski rynek, Kościół Mariacki, Sukiennice oraz Starą Synagogę.

W dniach 6-8.11.2009 r. w Kazimierzu Dolnym odbył się drugi w 2009 roku zjazd Sekcji Młodych. Zjazd poświęcony był zajęciom integracyjnym połączonym z poznaniem najważniejszych informacji dotyczących historycznie znaczących miast takich jak Kazimierz Dolny, Janowiec i Puławy. W ramach zjazdu zorganizowane zostały zajęcia integracyjne, ukierunkowane na pokonywanie obaw w nawiązywaniu kontaktów i ich kontynuowaniu. Celem bloku zajęć było dostrzeżenie pośród zgromadzonych głuchoniewidomych uczestników oraz ich pełnosprawnych tłumaczy-przewodników, opiekunów i wolontariuszy zarówno podobnych cech i doświadczeń, jak również odmiennych umiejętności, które można sobie wzajemnie przekazać. Zwiedzanie Kazimierza Dolnego, jego okolic, Janowca i Puław, odbyte tam lekcje muzealne na celu miały podniesienie poziomu wiedzy dotyczącej historii Polski, jak i wcześniej tego regionu.

2. Warsztaty arteterapeutyczne Sekcji Młodych

W dniach 24-31.05. 2009 roku w Łucznicy. Odbyły się warsztaty arteterapeutyczne Sekcji Młodych . W warsztatach wzięło udział 14 osób, w tym 8 osób głuchoniewidomych, 3 opiekunów, 2 tłumaczy-przewodników oraz kierownik nadzorujący przebieg warsztatów. Zajęcia warsztatowe prowadzone były przez 3 instruktorów. Dodatkowo odbywające się zajęcia integracyjne organizowane były przez kierownika warsztatów oraz 2 tłumaczy-przewodników. Podczas weekendu 29 – 31.05. do grupy warsztatowej dołączyło 5 wolontariuszy. Ich obecność pozwoliła otworzyć się podopiecznym na nowe osoby, skorzystać z oferowanej przez nich pomocy. Podczas warsztatów osoby głuchoniewidome codziennie uczęszczały na zajęcia w pracowniach: ceramiki, wikliny i plastycznej. W pracowni ceramicznej podopieczni wykonywali m.in. naczynia i figurki z gliny, podczas zajęć z wikliny wyrabiano kosze i wazony pośród innych, a pracownia plastyczna służyła do zajęć z wykorzystaniem np. papieru czerpanego, makramy i batiku. Osiągniętym celem tych zajęć było podniesienie sprawności manualnej oraz umożliwienie obcowania ze sztuką i czerpania z niej pomysłów.

IV Działania na rzecz osób głuchoniewidomych w Regionach

1. Działalność Regionalnych Klubów Głuchoniewidomych

W czternastu miastach w Polsce funkcjonują Wojewódzkie i Regionalne Jednostki Towarzystwa Pomocy Głuchoniewidomym. Na czele każdej Jednostki stoi Pełnomocnik. W ramach Jednostek działają Kluby Głuchoniewidomych, które wspierane są przez Pełnomocników Wojewódzkich i Regionalnych TPG oraz koordynatorów wolontariatu. Kluby zrzeszają osoby głuchoniewidome oraz członków ich rodzin i przyjaciół. W Jednostkach działają grupy wolontariacie, mieszczą się tam także punkty usług tłumaczy-przewodników (**Roczny raport aktywności wolontariackiej TPG 2009 stanowi załącznik nr 3 do niniejszego sprawozdania**). Kluby przyczyniają się do stałej współpracy z osobami głuchoniewidomymi, do stałego analizowania jakie wsparcie jest im potrzebne. Praca w Klubach jest oparta na cotygodniowych spotkaniach, podczas których wolontariusze udzielają pomocy i wsparcia osobom głuchoniewidomym, odbywają się zajęcia integracyjne. Członkowie klubów brali gościnnie udział w zajęciach w warsztatach terapii zajęciowej, organizowali ogniska, spacer, spotkania ze specjalistami. Odbywały się prelekcje, np. „jak żyć zdrowo”. We Wrocławiu został zorganizowany wernisaż prac wykonanych przez osoby głuchoniewidome. Ponadto działania klubów to również koordynowanie pracy tłumaczy – przewodników, którzy na co dzień wspierają osoby głuchoniewidome w ich bieżnych problemach.

2. Warsztaty aktywizacji społecznej

Warsztaty odbyły się w trzech jednostkach wojewódzkich, które zostały wybrane w konkursie przeprowadzonym w maju 2009: w **Jednostce Małopolskiej, Lubuskiej i Podlaskiej**. W warsztatach aktywizacji społecznej w **Krakowie** wzięło udział 13 osób głuchoniewidomych wykazujących zainteresowanie sztuką. Zajęcia odbywały się w Domu Kultury Polskiego Związku Głuchych. Powyższy lokal dawał możliwość nieograniczonego czasu pracy co sprawiało, że osoby głuchoniewidome mogły dostosować prędkość pracy do własnych potrzeb. Zatrudnieni zostali specjaliści na co dzień pracujący z osobami niepełnosprawnymi. Warsztaty tłumaczone były na język migowy. Przeprowadzone zostały warsztaty z ceramiki na których uczestnicy zapoznali się z tą techniką i wykonali prace, które potem zostały

wypalone, pomalowane i polakierowane. Na warsztatach z papieroplastyki uczestnicy zapoznali się z techniką kolażu i podstawami origami. **W Międzyrzeczu** w terminie od września do grudnia 2009 roku zrealizowano 10 spotkań, każde ze spotkań trwało około 4 godzin. Uczestnicy zajęć zapoznani zostali z ideą warsztatów, a także zgromadzonymi przez prowadzących i wolontariuszy przykładowymi materiałami, które można wykorzystać do wykonania dotykowych obrazów. Zainspirowani możliwościami, jakie dają faktury, struktura materiałów, sami zaczęli gromadzić pomoce wykorzystywane do pracy, a także sugerowali kierunek dalszych zajęć. Osoby głuchoniewidome stworzyły także karty dotykowe o każdym z uczestników, tworząc księgę uczestników warsztatów. Warsztaty odbywały się w Internecie Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Międzyrzeczu. Warsztaty aktywizacji społecznej **w Białymstoku** zostały zainicjowane z potrzeby poznania i zintegrowania dwóch środowisk: podopiecznych Klubu Podlaskiej Jednostki Wojewódzkiej TPG oraz dzieci ze Środowiskowego Ogniska Wychowawczego TPD w Białymstoku. Podopieczni pracowali zarówno sami, jak też z pomocą dzieci. W klubie został zrealizowany jeden z odcinków programu telewizyjnego o osobach niepełnosprawnych pt:” JESTEŚMY”, w którym wzięli udział podopieczni TPG i dzieci z TPD. Program zostanie wyemitowany 06.01.2010 roku o godz.18.10 w TVB Białystok, a w terminie późniejszym w Internecie.

3. Rehabilitacja podstawowa osób głuchoniewidomych

Wsparciem zostało objętych ponad **100 osób głuchoniewidomych oraz 23 rodziców i opiekunów dzieci głuchoniewidomych.**

Głównym celem działania jest podniesienie poziomu funkcjonowania osób głuchoniewidomych poprzez nabycie nowych umiejętności życia codziennego, komunikowania się i poruszania. Działania rozpoczęto od kampanii informacyjnej skierowanej do beneficjentów i rekrutacji, co pozwoliło stworzyć listę osób potrzebujących wizyty rehabilitanta. Drugi etap, czyli rekrutacja trwa w sposób permanentny, co skutkuje dotarciem do nowych osób głuchoniewidomych, tj. niezewidencjonowanych w Towarzystwie. W działania promocyjne zaangażowali się również pracownicy Polskiego Związku Głuchych i Ośrodków Pomocy Społecznej, mający styczność z osobami głuchoniewidomymi.

Zatrudnieni rehabilitanci rozpoczęli pracę z beneficjentami, tj. diagnozę, pomoc w doborze sprzętu rehabilitacyjnego, ustalenie ścieżki rehabilitacyjną i samą rehabilitację. Odbywały się zajęcia m.in. z nauczania czynności dnia codziennego (higiena osobista, odczytywanie czasu, rozpoznawanie pieniędzy, itp.), adaptacji fizycznego środowiska do potrzeb GN, nauki specyficznych metod komunikacji, poruszania się w najbliższym otoczeniu, ćwiczeń

słuchowych, czy obsługi komputera. Członkowie rodzin i opiekunowie pomagają w rehabilitacji, ucząc się nowych form komunikacji (alfabet Lorma, daktylografia, język migowy, itd.). Dodatkowo z dziećmi głuchoniewidomymi prowadzone były zajęcia ogólnorozwojowe, logopedyczne, terapia widzenia, rehabilitacja ruchowa, ćwiczenia słuchowe (m.in. muzykoterapia, rytmika, elementy wychowania słuchowego), rehabilitacja podstawowa z zakresu samoobsługi. Rehabilitanci oprócz pracy w miejscu zamieszkania osób głuchoniewidomych, pracują również w pracowni rehabilitacyjnej Towarzystwa.

4. Wycieczki członków Regionalnych Klubów Głuchoniewidomych

W maju odbył się konkurs, który wyłonił trzy Jednostki, które mogły zorganizować wycieczki integracyjne. Konkurs wygrały następujące Jednostki: Mazowiecka, Zachodniopomorska i Radomska. Wycieczka w **Jednostce Mazowieckiej** odbyła się w dniach 5-7 czerwca. Członkowie klubu z Mazowsza wyjechali do Wrocławia, gdzie zwiedzili stare miasto, Panoramę Raclawicką, spotkali się z dolnośląskim klubem głuchoniewidomych, obejrzeli fontannę wolności, która była zorganizowana specjalnie z okazji dwudziestoletniej rocznicy pierwszych wolnych wyborów. Wycieczka była okazją do integracji wolontariuszy i osób głuchoniewidomych. W wycieczce wzięło udział 30 osób. Wycieczka **Jednostki Pomorskiej** odbyła się w terminie 4-6 września 2009. Grupa osób głuchoniewidomych, wraz z rodzinami i wolontariuszami TPG wyjechała na wycieczkę do Międzyzdrojów i Świnoujścia. Uczestnicy zwiedzili muzeum Wolińskiego Parku Narodowego, żubrowisko oraz promenadę i molo w Międzyzdrojach. W niedzielę chętni obejrzeli miasto z Latarni morskiej w Świnoujściu. Wycieczka w **Jednostce Radomskiej** odbyła się do Krakowa, Wadowic, Inwałdu. Miała miejsce w dniach 04-06.09.2009. W programie wycieczki było zwiedzanie Wawelu i Katedry Wawelskiej oraz Kościoła Mariackiego. Drugiego dnia wycieczki był odwiedzono Górę Kalwarii. Odwiedzono także Park Miniatur w Inwałdzie, gdzie obejrzano najważniejsze budowle świata. W Wadowicach odwiedzono Dom Papieża i Bazylikę.

4. Monitoring Jednostek Wojewódzkich i Regionalnych TPG

Monitoring był realizowany przede wszystkim przez **Koordynatora Działań Regionalnych**. Wizyty monitorujące odbyły się w Jednostkach: Pomorskiej, Zachodniopomorskiej, Lubuskiej, Łódzkiej, Małopolskiej, Kujawsko-pomorskiej i Warmińsko-mazurskiej. Wizyty służą bieżącemu wsparciu działalności Jednostek

i Klubów TPG. Dzięki rozmowom na miejscu, łatwiej zorganizować systemowe wsparcie dla wszystkich Jednostek z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb. Przy okazji wizyt odbywają się spotkania z osobami głuchoniewidomymi, z wolontariuszami. Podczas wizyt, które odbyły się pod koniec roku, częścią spotkania było również planowanie pracy na rok 2010.

V Turnusy oraz warsztaty dla dorosłych osób głuchoniewidomyh

1. Warsztaty arteterapeutyczne dla osób głuchoniewidomyh

Warsztaty arteterapeutyczne odbyły się w ośrodku stowarzyszenia „Akademia Łuczniczka” w Łucznicy/k.Pilawy w dniach 31.08.2009 – 13.09.2009. Osoby głuchoniewidome wraz z tłumaczami – przewodnikami, swoimi opiekunami i wolontariuszami brały udział w zajęciach arteterapeutycznych, które odbywały się w następujących pracowniach: ceramiki, wikliny, tkactwa, papieru czerpanego, układania kompozycji kwiatowych. W trakcie trwania warsztatów wszyscy uczestniczyli w jednodniowej wycieczce do Warszawy (zwiedzanie Muzeum Powstania Warszawskiego i ogrodów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego). Warsztaty zakończyły się wernisażem, na którym można było podziwiać prace uczestników. W warsztatach razem wzięło udział 50 osób.

2. Plener rzeźbiarski w Orońsku

W terminie od 28 czerwca do 12 lipca 2009 roku odbył się Plener rzeźbiarski oraz wernisaż prac osób głuchoniewidomyh w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku koło Radomia. W Plenerze brało udział 11 osób głuchoniewidomyh z całej Polski wraz z tłumaczami – przewodnikami oraz opiekunami. Każdy z uczestników tworzył pracę według własnego projektu, a nad całością czuwał artysta rzeźbiarz profesor Ryszard Stryjecki, któremu pomagał artysta-rzeźbiarz Mieczysław Syposz. W niedzielę 12 sierpnia 2009 roku odbyła się pod patronatem małżonki prezydenta, pani Marii Kaczyńskiej wystawa poplenerowa.

VI Kontakty zewnętrzne, pozostałe imprezy zagraniczne

1. W dniach 5 -10 lipca 2009 r. w Dublinie (Irlandia) przedstawiciele TPG (Agata Radzka oraz Marta Bielawska) uczestniczyli w **międzynarodowej konferencji ICEVI (International Council for Education of People with Visual Impairment)**. Organizacja ta zajmuje się rozwijaniem możliwości edukacyjnych dzieci i dorosłych z uszkodzonym wzrokiem. Raz na cztery lata jest organizowana europejska konferencja ICEVI. W tym roku wzięło w niej udział ponad 200 osób z całego świata (większość stanowili przedstawiciele Europy, ale były również osoby ze Stanów Zjednoczonych i Australii). Głównym tematem konferencji było życie w zmieniającej się Europie i wpływ tych zmian na funkcjonowanie osób niepełnosprawnych, jak i organizacji, które działają na ich rzecz.

2. W dniach 22-27 września 2009 r. w Senigalli (we Włoszech) czworo przedstawicieli TPG (Grzegorz Kozłowski, Magdalena Tarnacka oraz prelegentki - Anna Dunikowska i Małgorzata Książek) wzięło udział w **konferencji organizowanej przez DBI (Deaafblind International)**, międzynarodową organizację, której jednym z głównych zadań jest podnoszenie wiedzy i umożliwienie jej wymiany wśród specjalistów z całego świata. W tegorocznej konferencji udział wzięło ponad 400 przedstawicieli z 40 krajów. Jej szeroka tematyka obejmowała m.in. zmienność populacji i trendów pracy z osobami głuchoniewidomymi. TPG obok tego najbardziej interesowały wątki dotyczące pracy osób głuchoniewidomych, a tym samym szeroko pojmowanego procesu „transition”, tj. przechodzenia od szkoły do dorosłego życia. Jak zawsze konferencję poprzedziła przedkonferencja (21-22 września), tym razem poświęcona możliwie wnikliwemu zaprezentowaniu niedawno wydanych książeczek i płytek CD na temat komunikacji z osobami głuchoniewidomymi od urodzenia oraz dyskusjom wokół tej tematyki. W przedkonferencji uczestniczyła Małgorzata Książek.

3. W dniach 3-4 grudnia 2009 r. odbyła się kolejna **VII Edycja Konferencji REHA THE BLIND IN POLAND**, organizowana przez Fundację Szansa. Przedstawiciel TPG, Krzysztof Wostal, został nagrodzony w konkursie IDOL Fundacji Szansa jako osoba niewidoma, której praca przyczyniła się do emancypacji środowiska osób z problemami wzroku w Polsce.

VII Najważniejsze działania artystyczne prowadzone przez TPG w 2009 roku

1. 25 kwietnia 2009 r. w Poznaniu, w kawiarni Piwnica Farna, odbył się kolejny **koncert z cyklu "Dotknąć sztuką nieba"** – przedstawiający artystyczną twórczość osób głuchoniewidomych. Przygotowany został przez Wielkopolską Jednostkę Wojewódzką pod kierunkiem pełnomocnika Natali Twardowskiej. Odbył się recital głuchoniewidomej piosenkarki Karoliny Szulgi. Na spotkaniu prezentowane były wiersze poety Andrzeja Rocha Żakowskiego, które recytowała Izabela Gorczyca.

2. 16 maja 2009 r. osoby zgromadzone wokół Lubuskiej Jednostki Wojewódzkiej spotkały się na drugim już **„Pikniku nad Jeziorem Głębokie”**. Poza walorami towarzysko – integracyjnymi od rana odbywały się spotkania ze specjalistami w ramach projektu „Weź sprawy w swoje ręce” makroregionu południowo-zachodniego koordynowanego przez Martę Kamer. Prezentowano sprzęt dla osób niewidomych i słabowidzących, można było porozmawiać z prawnikiem i psychologiem. Zorganizowano kącik airsoftowy, gdzie każdy mógł sprawdzić swoje zdolności strzeleckie, a także poczuć dźwiękowo-mechaniczne skutki strzału seriami plastikowych kulek. Można było wziąć udział w zajęciach z gliny, dzięki którym każdy mógł tworzyć w świecie niczym nieograniczonej wyobraźni. Punktem kulminacyjnym imprezy był koncert **„Dotknąć Sztuką Nieba”**, który w tym roku przyjął formę teatralnego przedstawienia o tytule „Na drogach przyjaźni”, a przygotowany został przez członków Regionalnych Klubów Głuchoniewidomych z Międzyrzecza, Poznania i Białegostoku. Była również możliwość spotkania się osób zaangażowanych w internetowe forum dyskusyjne „Głuchoniewidomi i nie tylko” z Warszawy, Radomia, Cybinki, Sierakowa.

3. W dniach 29-31 maja 2009 r. w Warmińsko - Mazurskiej Jednostce Wojewódzkiej TPG odbył się **I Ogólnopolski Festiwal Twórczości Wszelakiej Osób Głuchoniewidomych**. Festiwal odbył się w Zamku Kapituły Warmińskiej w Olsztynie. Przyjechali reprezentanci Jednostek ze Szczecina, Wrocławia, Warszawy, Radomia, Poznania, Lublina oraz Gdańska. Spotkanie rozpoczęło się rejsem żeglarskim, a zakończyło zwiedzaniem zamku..

4. 17 listopada 2009 roku w Muzeum Biblioteki Centralnej PZN w Warszawie odbył się **wernisaż prac artystów głuchoniewidomych**. Wystawa nosi tytuł: „Nie kryjmy talentu”, Wystawę tę otwarto 13 czerwca 2009 roku we Wrocławiu. Organizatorem wystawy jest Tyflogaleria Biblioteki Centralnej PZN oraz Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym. Na wystawie można było podziwiać małe rzeźby Małgorzaty Jałowieckiej, fotografie Romana Piątka, obrazy Dagmary Mroczkowskiej, Barbary Całus, Dariusza Kowalskiego, Jerzego Godynia, Romana Wiśniowskiego, Antoniego Gutowskiego.

VII Szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne dla personelu TPG, zjazdy kadry

1.Szkolenia dla personelu Jednostek Wojewódzkich i Regionalnych TPG

W dniach **8-10 maja 2009 r.** w Warszawie odbyło się pierwsze w 2009 roku szkolenie dla personelu Jednostek Wojewódzkich i Regionalnych TPG. Uczestniczyło w nim 30 osób, przede wszystkim Pełnomocnicy Wojewódzcy i Regionalni TPG oraz koordynatorzy wolontariatu w Jednostkach. W programie znalazły się przede wszystkim: analiza funkcjonowania jednostek, przygotowania do procesu strategicznego planowania pracy w jednostkach. Był także czas na prezentację osiągnięć jednostek i na wspólne poszukiwanie nowych form działania jednostek TPG.

W dniach 2-4 października 2009 r. w Dworze Franciszków pod Warszawą odbyło się drugie szkolenia dla personelu Jednostek Wojewódzkich i Regionalnych TPG. W szkoleniu uczestniczyło 30. W programie znalazły się przede wszystkim: Kontynuacja procesu planowanie strategicznego, szkolenie dotyczące finansowania jednostek wojewódzkich, zajęcia dotyczące motywowania wolontariuszy. Był także tradycyjnie czas na prezentację osiągnięć jednostek i na wspólne poszukiwanie nowych form działania jednostek TPG.

W dniach 27-29 listopada 2009 r. w Dworze Franciszków pod Warszawą miało miejsce trzecie w 2009 roku Szkolenia dla personelu Jednostek Wojewódzkich i Regionalnych TPG W programie znalazły się przede wszystkim: zakończenie procesu planowania strategicznego

w jednostkach, wybór wolontariusza roku, podsumowanie działań, szkolenie z wypełniania arkusza osoby głuchoniewidomej.

W 2009 roku w Jednostkach Wojewódzkich odbyły się następujące **szkolenia dla tłumaczy-przewodników osób głuchoniewidomych**: we Wrocławiu, Białymstoku oraz Warszawie.

2.Szkolenia zewnętrzne

Od kwietnia 2009 roku pracownicy TPG biorą udział w kursie „**Rachunkowość w organizacjach pozarządowych**”. Kurs ma charakter korespondencyjny, miesiąc przychodzi kolejne materiały. W kursie na co dzień bierze udział ok. 6 osób.

VIII Publikacje Towarzystwa Pomocy Głuchoniewidomym

1. Kwartalnik *Dłonie i słowo* wraz z wkładką *Usłyszmy i zobaczymy*

Numery przygotowywane w ilościach ok. 950 egz.

Numer marcowy Tematem przewodnim I numeru kwartalnika był realizowany przez TPG projekt "Wsparcie osób głuchoniewidomych na rynku pracy". W numerze można było przeczytać, jakie formy pomocy oferowane są osobom głuchoniewidomym w ramach projektu, kto może wziąć w nim udział i na jakich zasadach. Czytelnicy mogli przeczytać relacje z warsztatów rehabilitacyjnych, które odbywają się w ramach projektu, a ponadto znalazły się tam artykuły dotyczące imprez kulturalnych, w których brały udział osoby głuchoniewidome (min. bale karnawałowe)

Numer czerwcowy Tematem przewodnim II numeru kwartalnika były festiwale, na których prezentowana była w ostatnim czasie twórczość osób głuchoniewidomych (min. Dotknąć sztuką nieba w Poznaniu i I Ogólnopolski Festiwal Twórczości Osób Głuchoniewidomych w Olsztynie). Ponadto w tym wydaniu kwartalnika znalazły się

artykuły takie jak: pomoc osobom głuchoniewidomym w innych krajach i opis inicjatywy "Marsz dla CHARGE",.

Numer wrześniowy Głównym tematem III numeru był wolontariat TPG – jego rola dla organizacji oraz dla całego środowiska osób głuchoniewidomych, zasady nim rządzące oraz zaproszenie do włączenia się (również podopiecznych TPG) w działalność wolontariatu. Ponadto w numerze poruszone zostały zagadnienia dotyczące aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, literatury i sportów dostępnych osobom głuchoniewidomym oraz ich twórczości poetyckiej i inne.

Numer grudniowy Tematem IV numeru były szkolenia zawodowe osób głuchoniewidomych realizowane w ramach projektu POKL, a szczególnie opis jednego ze szkoleń widzianego z perspektywy jego głuchoniewidomego uczestnika. W numerze przeczytać również można m.in. o historii TPG i roli, jaką w profesjonalizowaniu pomocy niesionej osobom głuchoniewidomym odegrały doświadczenia oraz kontakty zagraniczne, o prawnych aspektach głuchoślepoty czy wydarzeniach, w których TPG i jego podopieczni uczestniczyli.

Wszystkie wydania publikacji zostały opracowane również w wersjach cyfrowych, takich jak: PDF, Daisy, ścieżki MPG3 w dwóch wariantach głosowych oraz pliki tekstowe.

Przy przygotowywaniu kolejnych numerów DiS do współpracy zostały zaproszone same osoby głuchoniewidome, dzięki czemu redakcja prowadzić może otwarty dialog z całym środowiskiem osób głuchoniewidomych, wpływać na jego aktywność i mobilizować do podejmowania nowych wyzwań, jak również na bieżąco odpowiadać na zapotrzebowanie czytelników pod względem porad, ogłoszeń czy innych informacji. TPG w 2009 roku po raz pierwszy wzięło na siebie dystrybucję Kwartalnika. W działaniu tym wzięli udział wolontariusze, a także podopieczni.

Nieodłącznym elementem każdego wydania kwartalnika jest **wkładka dla rodziców i opiekunów dzieci głuchoniewidomych " Usłyszmy i zobaczymy"**. W pierwszym numerze czytelnicy mogli przeczytać min. o integracji sensorycznej, a także sprawozdanie ze zjazdu Sekcji Rodziców w Radomiu. W drugim numerze UiZ

znalazł się artykuł dotyczący komunikacji, a także historie dzieci głuchoniewidomych pisane przez rodziców.

2. Publikacja Małymi krokami do wielkich celów. W świecie osób głuchoniewidomych

W grudniu 2009 roku TPG wydało publikację *Małymi krokami do wielkich celów. W świecie osób głuchoniewidomych.*

Przygotowano **6000 egzemplarzy** publikacji, które zostały rozesłane do urzędów gmin, OPSów i PCPRów, a także do osób głuchoniewidomych i ich rodzin

Głównym działaniem w ramach projektu było wydanie i dystrybucja publikacji dotyczącej głuchoślepoty, której celem jest zwiększenie wiedzy na temat szeroko pojętego funkcjonowania osób głuchoniewidomych. Publikacja ma charakter podstawowego kompendium wiedzy - zawiera informacje, które ułatwią kontakt z osobami głuchoniewidomymi, a także przedstawia sylwetki osób dotkniętych tym rodzajem niepełnosprawności z różnych rejonów kraju.

Publikacja zawiera następujące rozdziały:

- 1) Wszystko, co powinieneś wiedzieć o głuchoślepotcie
- 2) Punkt porozumiewania, czyli o porozumiewaniu się z osobą głuchoniewidomą
- 3) Ośmiu wspaniałych. Sylwetki osób głuchoniewidomych

Ponadto publikacja zawiera wykaz literatury na temat głuchoślepoty. W publikacji znajdują się też podstawowe informacje na temat instytucji oraz stowarzyszeń, które mogą pomóc osobie głuchoniewidomej oraz jej najbliższemu, w tym w szczególności podstawowe informacje o Towarzystwie Pomocy Głuchoniewidomym – kontakt, najważniejsze formy udzielanego wsparcia itp. Każdy egzemplarz uzupełniony jest o **jednostronicową wkładkę prezentującą alfabet Lorma**. Wkładka będzie pełniła równocześnie funkcję ulotki promującej publikację i zachęcała będzie do ściągnięcia elektronicznej wersji publikacji z naszej strony internetowej.

Dystrybucji publikacji towarzyszyło spotkanie promocyjne.

IX Inne działania na rzecz osób głuchoniewidomych

1. W dniach 25-27.09. 2009 r. w Otwocku-Śródborowie odbyły się **II Mistrzostwa Polski Głuchoniewidomych w Szachach**. Organizatorem imprezy był Krzysztof Chęciak z Klubu Sportowego Niesłyszących i Głuchoniewidomych Arkadia. W mistrzostwach udział wzięło 15 zawodników, w tym jedna kobieta. Rozegrano 6 rund. Pierwsze pięć rund rozegrano systemem szwajcarskim, a w szóstej utworzono pary finałowe. W finale Jerzy Środiński pokonał Stanisława Gądka, a w meczu o trzecie miejsce Leszek Koczot wygrał z Andrzejem Hacıukiem. W zawodach nie brał udziału zeszłoroczny mistrz Marcin Chojnowski.

2. Rok 2009 był drugim rokiem prowadzenia przez Towarzystwo **Warsztatów Terapii Zajęciowej w Gdańsku**. W warsztatach uczestniczyło 20 osób, głównie niewidomych z upośledzeniem, a z zaplecza warsztatów korzystała Jednostka Wojewódzka w Gdańsku oraz Jednostka Makroregionalna projektu PO-KL. WTZ prezentował swoje liczne dokonania w lokalnych mediach i instytucjach, promując TPG jako jednostkę prowadzącą. Szczegółowe informacje o efektach pracy WTZ znajdują się w Sprawozdanie z działalności Warsztatów Terapii Zajęciowej przy Towarzystwie Pomocy Głuchoniewidomym. (Załącznik nr 2 do niniejszego sprawozdania).

3. Rekolekcje dla osób głuchoniewidomych

W 2009 roku odbyły się 3 Rekolekcje dla osób głuchoniewidomych w Laskach. Wzięło w nich udział ogółem ok. 60 osób, w tym osoby z Warszawy, Olsztyna, Szczecina, Radomia, Lublina, Krakowa i Suwałk.

I Działania na rzecz uznania głuchoślepoty jako odrębnej niepełnosprawności oraz inne działania lobbingowe

1. Ustawa o języku migowym

Prace nad ustawą prowadzone były przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. osób Niepełnosprawnych, który przygotowany w roku 2008 projekt ustawy przekazał do

Rządowego Centrum Legislacji (RCL) i tam został wstrzymany. Przez cały rok TPG było w kontakcie z Pełnomocnikiem Rządu ds. Niepełnosprawnych.

2. Prawo wyborcze

W roku 2009 podjęte zostały różne inicjatywy, których celem jest umożliwienie osobom z niepełnosprawnością pełny udział w wyborach, poprzez wypracowanie technik oddawania głosu przez osoby niepełnosprawne z zachowaniem zasady tajności i samodzielności. Pracę nad tym tematem prowadzone są w Parlamencie, podjęte zostały również przez Kancelarię Prezydenta RP. Kancelaria zorganizowała kilka spotkań z udziałem przedstawicieli różnych środowisk osób niepełnosprawnych. Spotkania miały na celu przedstawienie i przedyskutowanie różnych rozwiązań w tym zakresie. Ze strony TPG udział w spotkaniach brał członek Zarządu, Krzysztof Wostal.

3. Prawne uznanie głuchoślepoty, przyznanie jej odrębnego kodu.

W listopadzie 2009 r. prowadzone były prace nad nowelizacją Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z lipca 2003 r. określającego zasady oraz tryb orzekania o niepełnosprawności. TPG zgłosiło postulat o uwzględnienie przy okazji tej nowelizacji uznania głuchoślepoty i nadania jej odrębnego kodu. 27 listopada 2009 skierowane zostało w tej sprawie pismo do Pełnomocnika rządu Ministra Jarosława Dudy. 1 grudnia 2009 roku przedstawiciele TPG spotkali się z Panem Ministrem w tej sprawie. Minister Duda uznał zasadność postulatu i obiecał podjęcie prac nad tym zagadnieniem. Tematem zainteresowani zostali posłowie na Sejm RP - Sławomir Piechota - przewodniczący Sejmowej Komisji ds. Polityki Społecznej oraz Rodziny, a także Marek Plura, przewodniczący Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Niepełnosprawnych.

4. Udział przedstawicieli TPG w kilku konferencjach i seminariach organizowanych w Sejmie i Senacie RP

TPG brało udział w licznych spotkaniach i konferencjach poświęconych zagadnieniom społecznym, w tym problematyce dotyczącej osób niepełnosprawnych. 31 sierpnia 2009 przedstawiciele TPG wzięli udział w uroczystości kończącej dostosowanie budynków Sejmu i Senatu do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową.

5. 21 kwietnia 2009 r. w Warszawie odbyło się **I Walne Zebranie Koalicji na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością**. Uczestniczyli w nim przedstawiciele kilkudziesięciu organizacji pozarządowych. TPG zostało przyjęte do Koalicji na początku kwietnia. Koalicja ma formę otwartą, może do niej przystąpić każda organizacja, fundacja czy stowarzyszenie, które zajmuje się poprawą sytuacji osób z niepełnosprawnością. Koalicja ma służyć rozwiązywaniu problemów wspólnych dla wszystkich osób z niepełnosprawnością – np. kwestii orzecznictwa o stopniu niepełnosprawności, zaopatrzenia w sprzęt, świadczenia usług asystenckich itp.

I Działania organizacyjne TPG

1. Działania na rzecz zbycia nieruchomości w Śródborowie

Przez cały rok 2009 kontrahenci zainteresowani nabyciem nieruchomości w Śródborowie podejmowali intensywne starania o uzyskanie satysfakcjonujących ich warunków zabudowy.

Na przełomie marca i kwietnia Urząd w Otwocku poinformował o zakończeniu procesu postępowania dowodowego i przeszedł do analizy zebranej dokumentacji. 27 maja 2009 roku podpisana została kolejna, roczna umowa przyżeczenia kupna - --- sprzedaży z kontrahentami, którzy deklarowali zainteresowanie zakupem nieruchomości.

Do końca roku 2009 Urząd w Otwocku nie wydał decyzji o warunkach zabudowy.